

**QASHQADARYO VILOYATI QAMASHI TUMANI DA 2021-2023
YILLARDA AMALGA OSHIRILGAN TASHABBUSLI
BUDJETLASHTIRISH JARAYONI**

*Ozadov Azizbek
Nomozxonov Nurmuhammad
Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti
“Moliya” fakulteti 89-guruh talabalari*

Annotatsiya: Ushbu maqolada Qashqadaryo viloyati Qamashi tumani 2021-2023 yillarda tashabbusli budjetlashtirish jarayoni, ajratilgan mablag'lar miqdori, amalga oshirilgan loyihalar talil qilingan.

Kalit so'zlar: tashabbusli byudjet, openbudget.uz, tashabbus, ovoz berish, moderatsiya, ishchi komessiya, g'olib loyihani aniqlash, “Fuqarolar tashabbusli jamg'armasi”, shartnoma tuzish.

So'nggi yillarda mamlakatimizda byudjet ma'lumotlarining ochiqligi va shaffofligini yanada oshirish, byudjet mablag'larining shakllanishi va sarflanishi ustidan va jamoatchilik nazoratini kuchaytirish bo'yicha tizimli ishlar amalga oshirilmoqda.

Biz mamlakatimizda amalga oshirilayotgan tashabbusli byudjetlashtirish amaliyoti, mavjud holatni o'rganish uchun Qashqadaryo viloyati Qamashi tumani misolida 2021-2023-yillarda “Tashabbusli byudjet” loyihalari va ularning ijrosi yuzasidan olib borilgan ishlar bilan bog'liq ma'lumotlar bilan tanishib chiqdik.

1-jadval

**Qashqadaryo viloyati Qamashi tumani tashabbusli byudjetlashtirish uchun
yo'naltirilgan mablag'lar miqdori¹
(mln so'mda)**

T/r	Ko'rsatkich nomi	2021-yil	2022-yil	2023-yil
1.	Yil boshiga qoldiq	0	1 208	9 003,8
2.	Hisobot davrida “Fuqarolar tashabbusi jamg'armasi”ga o'tkazilgan mablag'lar	3 206,8	33 305,3	51 040,4
3.	“Fuqarolar tashabbusi jamg'armasi”dan tadbirlarni moliyalashtirish uchun yo'naltirilgan	2 005,8	28 220	68 788,7
3.1.	Bajarilgan ishlar uchun xisobvaraqlardan moliyalashtirilgan mablag'	1 997,8	17 698,8	43 120,6
3.2.	Hisobvaraqlardagi qoldiq	0	10 230,6	23 895,4

¹ <https://openbudget.uz/boards/reports>

4.	“Fuqarolar tashabbusi jamg‘armasi”da qoldiq mablag‘	1 208,9	5 803,4	458,03
----	---	---------	---------	--------

Xulosa: Qashqadaryo vil. Qamashi tumanida 2021-yil yil boshiga qoldiq 0 so‘mda tashkil qilgan bo‘lsa 2022-yilda bu ko‘rsatkich 1 208 964 so‘mda tashkil etgan 2023- yilda esa 9 003 888 so‘mga oshgan. Hisobot davrida “Fuqarolar tashabbusi jamg‘armasi”ga o‘tkazilgan mablag‘lar 2021-yilda 3 206 800 so‘mni 2022-yilda 33 305 378 so‘mda 2023-yilda esa 51 040 400 so‘mda tashkil etgan. “Fuqarolar tashabbusi jamg‘armasi”dan tadbirlarni moliyalashtirish uchun yo‘naltirilgan pul mablag‘lari 2021-yil 2 005 800 so‘mda 2022-yilda 28 220 000 so‘mda 2023-yilda esa 68 788 740 so‘mda tashkil etgan. *Bajarilgan ishlar uchun xisobvaraqlardan moliyalashtirilgan mablag‘ 2021-yilda 1 997 836 so‘mni 2022-yilda 17 698 802 so‘mda 2023-yilda esa 43 120 615 so‘mda tashkil etgan. Hisobvaraqlardagi qoldiq 2021-yil 0 so‘mda 2022-yilda 10 230 663 so‘mda 2023-yilda esa 23 895 477 so‘mda tashkil etgan.* “Fuqarolar tashabbusi jamg‘armasi”da qoldiq mablag‘ 2021-yilda 1 208 964 so‘mni 2022-yilda 5 803 403 so‘mda 2023-yilda esa 458 037 so‘mda tashkil etgan.

Bu jadvalda Qashqadaryo viloyati Qamashi tumanining tashabbusli byudjetlashtirishda amalga oshirilgan tadbirlari soni va ularga ajratilgan pul mablag‘lari aks ettirilgan.

2-jadval

Qashqadaryo viloyati Qamashi tumani tashabbusli byudjetlashtirish natijasida amalga oshirilgan tadbirlar²

Xulosa: Ushbu jadvalda Qashqadaryo viloyati Qamashi tumani tashabbuslibyudjetlashtirish natijasida amalga oshirilgan tadbirlar bo'yicha moliyalashtirilgan takliflar soni va sarflangan mablag'lar miqdorini ko'rishimiz mumkun. 2021-yilda Hududiy ichki yo'llarni tamirlash, rekansturuksiyalash bo'yicha jami 3 ta taklifga 1 878 156 ming so'm miqdorda pul ajratilgan bo'lsa, 2022-yilda jami

T/r	Tadbirlar nomi	Moliyalashtirilgan takliflar soni			Sarflangan mablag' (ming so'mda)		
		2021-yil	2022-yil	2023-yil	2021-yil	2022-yil	2023-yil
Jami		4	48	69	1 997 836	1 997 836	524976 94
1.	Hududiy ichki yo'llar	3	38	54	1 878 156	217357 60	456603 34
2.	Umumta'lim maktablarini ta'mirlash va jihozlash		1	3		168319 4	730 163
3.	Maktabgacha ta'lim muassasalarini ta'mirlash va jihozlash	0	0	0			
4.	Sog'liqni saqlash muassasalarini ta'mirlash va jihozlash	0	4	7		149038 0	579672 3
5.	Boshqa ijtimoiy soha muassasalarini ta'mirlash va jihozlash	0	1	0		-	
6.	Ichimlik suvi ta'minotini yaxshilash	0	1	0		-	
7.	Ko'cha chiroqlarini o'rnatish tadbirlari	0	1	0		-	
8.	Hududlarni tartibga keltirish (obodonlashtirish va ko'kalamzorlashtirish)	0	1	4		-	-
9.	Boshqa tadbirlar	1		1	119 680		310474

38 ta taklifga 21 735 760 ming so'm mablag' ajratilgan 2023-yilda jami 54 ta taklifga

² <https://openbudget.uz/boards/reports>

45 660 334 ming so'm mablag' ajratilganini ko'rish mumkun. 2022-yilda ushbu tuman xududidagi Umumta'lim maktablarini ta'mirlash va jihozlash bo'yicha jami 6 ta taklif g'olib deb topilgan va 1 683 194 so'm mablag' ajratilgan, 2023-yilda esa jami 3 ta taklifga 730 163 so'm mablag' yo'naltirilgan 2021-yilda bu taklif g'olib deb topilmagan. Ushbu tumanda 2022-yilda sog'loqni saqlash muassasalarini ta'mirlash va jihozlashda jami 4 ta loyiha g'olib deb topilgan va 1 490 380 ming so'm miqdorda pul ajratilgan. 2023-yilda loyihalar soni 7 tani tashkil etib jami summa 5 796 723 so'm mablag' ajratilgan. 2021-yilda Boshqa tadbirlar uchun jami 2021-yilda 1 ta loyihaga 119 680 ming so'm mablag' ajratilgan. 2022-yilda ham 1 ta loyihaga 310 474 ming so'm ajratilgan.

3-jadval

Qashqadaryo viloyati Qamashi tumanini Fuqarolar tashabbusli jamg'armasi mablag'larining shakllanish manbalari³

(ming so'm)

Fuqarolar tashabbusi jamg'armasi mablag'larini shakllantirish manbalari		2021-yil	2022-yil	2023-yil
Tuman mahalliy budjeti tasdiqlangan umumiy xarajatlarning 5 foiz qismi miqdorida ajratilgan mablag'lar			11 266 439	15 314 000
Mahalliy budjetining yil boshiga shakllangan Erkin qoldiq mablag'lari				4 326 400
Tuman mahalliy budjeti qo'shimcha manbalarning 30 foizi miqdorida ajratiladigan mablag'lar		2808820	2 184 500	2 580 000
Shu jumladan	Erkin qoldiq mablag'lari	365400	236000	2 580 000
	Daromadlarning hisobot choraklari yakunlari bo'yicha aniqlanadigan prognozdan oshirib bajarilgan qismi	2 841 400	1 948 500	1 746 400
	Iqtisod qilingan mablag'lar			
Qo'shimcha ajratilgan	PQ-5250ga asosan			
	PQ-409ga asosan			
	PQ-117ga asosan			
Jami ajratiladigan mablag'lar		2808820	13 450 939	22 220 400

Xulosa: 3-jadval ma'lumotlaridan kelib chiqib Qashqadaryo viloyati Qamashi tumanida Fuqarolar tashabbusli jamg'armasi mablag'larining shakllanish manbalari yillar kesimida tahlil qilinganda Tuman mahalliy byudjeti tasdiqlangan umumiy

³ <https://openbudget.uz/boards/reports>

xarajatlarning 5 foiz qismi miqdorida ajratilgan mabag'lar 2022-yilda jami 11 266 439 so'mni tashkil etgan bo'lsa, 2023-yilga kelib 15 314 000 so'm mablag'lar ajratilgan. Mahalliy byudjetining yil boshiga shakllangan Erkin qoldiq mablag'lari bo'yicha 2023-yilda 4 326 400 so'm mabag'ni tashkil qilgan. Tuman mahalliy byudjeti qo'shimcha manbalarning 30 foizi miqdorida ajratiladigan mablag'lar 2021-yilda jami 2 808 820 so'm ajratilgan bo'lsa 2022-yilda bu ko'rsatkich ajratilgan pul mablag'lari nisbatan pastlaganini ko'rshimiz mumkin jami 2 184 500 so'm va 2023-yilda bu ko'rsatkich 2022 yilga qaraganda nisbatan oshgan jami 2 580 000 so'm mablag' ajratilgan.

4-jadval

**Qashqadaryo viloyati Qamashi tumanini tashabbusli
budjetlashtirish natijasida amalga oshirilgan loyihalar tarkibi⁴**

T/r	Tadbirning qisqacha mazmuni (sohasi)	Jami to'plagan ovozlar soni	Moliyalashtirish uchun ajratilgan mablag' miqdori (ming so'mda)
2021-yil			
1.	Qorasuv MFY ichki yo'lini asfalt qilish	1 474	950000
2.	Obod MFY O'zbekiston mustaqilligi ko'chasini asfalt qilish	963	300000
3.	Badaxshon MFY ichki yo'lini asfalt qilish	875	635800
4.	Istiqbol MFY 1-uchtepa qishlog'idan artizan quduq qazish	345	120000
2022-yil			
1.	Badaxshon MFY Badaxshon ko'chasi yo'larini asfalt qilish	7042	1 000 000
2.	Badaxshon MFY Beldovtepa ko'chasi yo'larini asfalt qilish	6325	960 000
3.	Bobur tepa MFY Qo'shtamg'ali qishlog'i ichki yo'li asfalt qilish	4438	900 000
4.	Qoron tepa mfy Qoratepa ko'chasini asfalt qilish	4048	900 000

⁴ <https://openbudget.uz/boards/reports>

5.	Qorasuv MFY qorasuv ko'chasini asfalt qilish	3561	950 000
6.	Qorasuv MFY qorasuv ko'chasida piyodalar yo'lagi qurish	3217	750 000
7.	Badaxshon MFY hududidagi 6-maktabini joriy tamirlash	2901	700 000
8.	Oqguzar MFY 66-maktab hovlisidan artizan quduq qazish	2747	200 000
9.	Ulug.bek MFY shifokor ko'chasini asfalt qilish	2574	600 000
10.	Do'stlik MFY hududidagi tibbiy birlashmani tamirlash	2504	600 000
2023 yil			
1.			
2.	Sohibkor MFY Qamashi yo'liga asfalt	9917	1 200 000
3.	Bozor va Maktabga eltuvchi yo'l uchun asfalt 2.5km	8366	1 200 000
4.	Jonbuz MFY 95-maktab yo'li 2.5 km asfalt	7491	1 200 000
5.	Oynako'l Mfy 18-maktab yo'li 2.0 km asfalt	7217	1 200 000
6.	G'ishtli MFY mangit qishloqidagi ichki yo'lni asfalt qilish	6884	1 200 000
7.	Rabod MFY ichki yo'llariga asfalt	6425	1 200 000
8.	Qorasuv MFY ichki yo'llarini tamirlash	5165	1 200 000
9.	Badaxshon MFY maktabgacha bolgan piyodalar yo'lini tamirlash	5138	1 200 000
10.	Mayda MFY Qora tepa MFYsigacha 2 km asfalt	5110	1 200 000
11.	Qamashi tumani tibbiyot birlashmasiga texnik yordam va rivojlantrish	4867	1 200 000

Xulosa: Qashqadaryo viloyati Qamashi tumani tashabbusli byudjetlashtirish natijasida amalga oshirilgan loyihalar tarkibi bo'yicha 2021-yildan 2023-yilgacha bo'lgan vaqtda tuman xududidagi ichki yo'llarni asfalt qilish, ichimlik suvlari tizimlarini yangitdan barpo etish kabi tadbirlar haqida xulosalar berib o'tamiz. 2021-yilda Qorasuv MFY ichki yo'lini asfalt qilish bo'yicha "fuqarolar ishtirokidagi tashabbusli byudjet" loyihasida fuqarolar faol ishtirok etib jami 1 474 ta ovoz to'plangan va undan 88 tasi onlayn ovoz va 1 373 tasi SMS orqali ishtirok etishgan va

o'flayn ovozlari 63 tani tashkil etgan bo'lib bu loyiha uchun 950 000 so'm mablag' ajratilgan. Shuningdek Obod MFY O'zbekiston mustaqilligi ko'chasini asfalt qilish loyihasi bo'yicha jami 963 ta ovoz to'plangan, bundan 75 tasi onlayn va 840 tasi SMS orqali va o'flayn ovozlari soni 48 tani tashkil etgan bo'lib, jami 300 000 so'm mablag' ajratilgan. Badaxshon MFY ichki yo'lini asfalt qilish loyihasi bo'yicha jami 875 ta ovoz to'plangan, bundan 16 tasi onlayn ovoz va 839 tasi SMS orqali ishtirok etishgan va o'flayn ovozlari 30 tani tashkil etgan va jami 635800 so'm mablag' ajratilgan. Istiqbol MFY 1-uchtepa qishlog'idan artizan quduq qazish loyihasi bo'yicha jami 345 ta ovoz to'plangan, bundan 80 tasi onlayn ovoz va 265 tasi SMS orqali ishtirok etishgan va o'flayn ovozlari berilmagan, bu loyihaga jami 120000 so'm mablag' ajratilgan.

2022-yilda esa Qamashi tumani xududidagi holati yomon bo'lgan yo'llarni asfalt qilish uchun yaratilgan tadbirlar uchun 2022-yilda eng katta mablag'lar ajratilganligini ko'rib o'tamiz. 2022-yilda Badaxshon MFY Badaxshon ko'chasi yo'larini asfalt qilish shundan onlayn ovozlari soni 95 o'flayn ovozlari soni 0, shundan 6947 tasi SMS orqali berilgan ovozlardir, ushbu loyihaga 1 000 000 so'm mablag' ajratilgan. Badaxshon MFY Beldovtepa ko'chasi yo'larini asfalt qilish jami 6325 ta ovoz to'plangan ulardan 18 tasi onlayn va 6287 tasi SMS orqali berilgan ovozlari hisoblanadi va bu loyiha bo'yicha 960 000 so'm mablag' ajratilganini ko'rishimiz mumkin. Bobur tepa MFY Qo'shtamg'ali qishlog'i ichki yo'li asfalt qilish jami 4438 ta ovoz top'langan bundan 9 tasi onlayn ovoz va bu ovozlarning barchasi SMS orqali ovoz berilgan loyihaga 900 000 so'm mablag' ajratilgan.

2023-yilda esa Qamashi tumani xududidagi holati yomon bo'lgan yo'llarni asfalt qilish uchun yaratilgan tadbirlar uchun 2022-yilda eng katta mablag'lar ajratilganligini ko'rib o'tamiz. 2022-yilda Sohibkor MFY Qamashi yo'liga asfalt qilish shundan jami ovozlari 9917 ta va bu ovozlarning barchasi SMS orqali ovoz berilgan, ushbu loyihaga 1 200 000 so'm mablag' ajratilgan. Bozor va Maktabga eltuvchi yo'l uchun asfalt 2.5km jami 8366 ta ovoz to'plangan bu ovozlarning barchasi SMS orqali ovoz berilgan bu loyiha bo'yicha 1 200 000 so'm mablag' ajratilganini ko'rishimiz mumkin. Jonbuz MFY 95-maktab yo'li 2.5 km asfalt qilish jami 7491 ta ovoz top'lagan bu ovozlarning barchasi SMS orqali ovoz berilgan loyihaga 900 000 so'm mablag' ajratilgan.

Xulosa

Mamlakatimizda 2019-yildan buyon o'tkazilib kelinayotgan Tashabbusli byudjet jarayonlari mazkur sohaning insonlar hayotidagi o'rni qanchalik dolzarbligi va ushbu jarayon jamiyatimizdagi mavjud ijtimoiy muammolarni hal etishda muhim dastak sifatida xizmat qilishini yana bir bor isbotlab berdi. Bu esa o'z navbatida mazkur jarayonni yanada takomillashtirish, joriy yilda kuzatilgan kamchiliklarni kelgusida takrorlanmaslik hamda jarayon bilan bog'liq muammolarni tizimli ravishda hal etishda xorijiy ilg'or mamlakatlar tajribasini o'rganishni talab etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ваҳобов АВ, Маликов ТС. Молия. Дарслик/Тошкент Молия институти. Тошкент:“Шарқ. 2010;804.
2. Malikov, T., and Haydarov NH. Byudjet. "O‘quv qo ‘llanma." Toshkent:“Iqtisod-moliya 84 (2008).
3. TS Malikov, O Olimjonov. Moliya. - O 'quv qo 'llanma. Toshkent: Iqtisod-moliya, 2018
4. Malikov T, Haydarov N. Budjet daromadlari va xarajatlari. O‘quv qo ‘llanma, Toshkent:“IQTISOD-MOLIYA. 2007.
5. Маликов ТС. Ҳайдаров НҲ “Молия: умумдавлат молияси”. Ўқув қўлланма. 2009.
6. Malikov TS. Byudjet-soliq siyosati. T.:“Iqtisod-moliya. 2019.
7. Malikov, T. S., & Olimjonov, O. O. (2019). Moliya: Darslik.
8. Malikov T, Haydarov N. Budjet: tizimi, tuzilmasi, jarayoni. O‘quv qo‘llanma, Toshkent “IQTISOD-MOLIYA. 2008.
9. Ўроқов У. Бюджет маблағларидан самарали фойдаланишни таъминлаш йўллари. Т. 2017
- 10.У Ўроқов. Маҳаллий бюджетлар мустақиллигини оширишнинг устувор йўналишлари- Science and Education, 2022
- 12.У Ўроқов, Д Ускенбаева. Ўзбекистонда ташаббусли бюджетни жорий этишнинг ташкилий-ҳуқуқий асослари - Science and Education, 2022
- 13.Ўроқов У, Иргашев И, Ғайбуллаев О. Фуқаролар иштирокидаги маҳаллий бюджет. 2022
- 14.UY O'roqov, JA Yomg'Irov. Mahalliy byudjetlar barqarorligini ta'minlash masalalari - Central Asian Research Journal for Interdisciplinary ..., 2022
- 15.Ўроқов УЮ. Маҳаллий бюджетлар шаффофлиги ва очиқлигини таъминлашнинг устувор йўналишлари. Бизнес-Эксперт журнали. 2020;4.
- 16.Ўроқов У. Ғайбуллаев О. Ўзбекистон Республикасида бюджет тизими ва жараёни: ўқув қўлланма. Тошкент: Vaktria press. 2016.
- 17.Уроқов У. Маҳаллий бюджетлар мустақиллигини оширишга оид назарий карашлар. Республика илмий-амалий конференция. ТМИ 2020.
- 18.Ўроқов У. Маҳаллий бюджетлар молиявий барқарорлигини белгиловчи кўрсаткичлар. 2020
- 19.Ўроқов У. Маҳаллий бюджетлар даромадларини шакллантиришнинг самарали йўллари. 2017
- 20.Ўроқов У. Маҳаллий бюджетлар даромад базасини кенгайтириш масалалари. Республика ўқув юртлараро конференция тўплами. ТМИ-2009 йил (Vol. 18).

21. Ўроқов У. Маҳаллий бюджетлар молиявий мустақилигини оширишнинг замонавий муаммолари. Халқаро илмий-амалий анжуман материаллари тўплами. ТМИ 2022 йил.
22. У Ўроқов. Маҳаллий бюджетлар молиявий мустақиллигини оширишнинг ҳуқуқий асослари.- Science and Education, 2023
23. G'aybullayev O, O'roqov U. O'zbekiston Respublikasida budjet tizimi va jarayoni. O'quv qo'llanma. T.: Baktriapress. 2016;168.
24. Xaydarov N. Soliqlar va soliqqa tortish masalalari. O'quv qo'llanma. Toshkent: Akademiya. 2007.
25. Xaydarov N. X. Маҳаллий бюджетлар: муаммо ва инновацион ечимлар. Ўзбекистон статистика ахборотномаси" илмий электрон журнали. 2020.
26. Xaydarov N. Доходы местных бюджетов и пути их укрепления. "Молия" илмий журнали. 2022.
27. Xaydarov N. Маҳаллий бюджетларнинг даромад манбалари. халқаро илмий-амалий конференция 2022.
28. Xaydarov N. Маҳаллий бюджетлар даромадини барқарорлаштириш йўллари. халқаро илмий-амалий конференция мақолалар тўплами (Vol. 2022).
1. 28. Ikramjon Masharipov. Yangi O'zbekistonda zamonaviy fuqarolik jamiyati institutlarining rivojlanish jarayonlari. Общество и инновации. 2024